

En prestegård fikk alltid besøk



Holt prestegård med den røde almuestua, hvor lærerskoleelevne hadde timer i sang- og musikkøvelse. Foto: Kåre Haugaas

Holt prestegård trakk gutter fra hele landet til det blide Sørlandet. Det skyldtes sogneprest og folkeminnesamler Andreas Faye. Hans populære lærerskole ble etablert etter ønske fra regjeringen i 1839, og med økonomiske midler fra Opplysningsvesenets fond. I 2015 gir Ovf igjen midler til presteboligen.



Sigrunn Berdal
Kulturhistoriker, har skrevet flere lokalhistoriske bøker og artikler. Arbeider med informasjon, arkiv og historiske kilder i Opplysningsvesenets fond.
sigrunn.berdal@ovf.no

TVEDESTRAND: Holt prestegård har vært et hjem og arbeidssted for utallige prester. Med den tette beliggenheten til Holt kirke på den gamle postveien mellom Kristansand og Christiania har kirke og prestegård vært et naturlig samlingssted for mange mennesker gjennom tidene. Men ikke alle er kjent med at prestegården også var et stort mål for

unge gutter som ville ha lærerutdanning i sin tid.

Den høyreste bygningen på nærmere 500 kvadratmeter boligflate ble oppført av sogneprest Christian Dyrhuus i 1720. En romslig bygning som i ettertid har vært kostbar å vedlikeholde og upraktisk å bo i for prest og familie. Vedlikeholdshistorien er arkivert hos Opp-

Christiansands Stiftsseminarium på Holt (1839–1877) ble senere til Lærarhøgskolen i Kristiansand, som igjen fra 2007 ble en del av Universitetet i Agder.

lysningsvesenets fond. Den forteller om håndverkere som har skiftet vinduer, etterisolert og avdelt store, kalde rom og modernisert. Men ett rom har sin helt egen historie og er blitt lite berørt: seminarrommet.

Seminarrommet i andre etasje

Undervisningsrommet ser ut som det nettopp er forlatt for dagen. Her står en veggfast, gammel jernovn og pulter og kateter anno 1839. Gjennom fire blyglassvinduer med 15 små ruter i hver grind kan man se bort til nærmeste «nabo», Holt kirke. Arbeidsveien var kort for Andreas Faye. Gjennom 28 år var han sogneprest, seminarets lærer og rektor i tillegg til at han var folkeminnesamler, forfatter og lokalpolitiker. Hans posisjon i Arendals kulturelite og vennskap med Jacob Aal på Nes jernverk gjorde at regjeringen satset på Holt prestegård som en selvskreven lærerskole, da Norge skulle opprette sine første «utdanningsanstalter for lærere». Seminaret fikk sine elever fra Sør-Norge. Arne Garborg kom fra Jæren, og tidligere utenriks- og statsminister Jørgen Løvland fra Setesdal. Studentene bodde privat på gårdene i bygda.

Kjente gjester

Da Ivar Aasen i 1845 var på reisefot og besøkte Holt prestegård, traff han «adskillige Fremmede». Fayes store nettverk gjorde at prestegården, i

tillegg til egne studenter, hadde mye besøk. Ivar Aasen måtte ta til takke med losji på en av de nærmeste gårdene i de dagene han og sognepresten diskuterte folkemålet, som den driftige sognepresten også syslet med.

Tilbakeføringer

Til alle tider har prestefamilier på Holt prestegård blitt minnet om prestegårdens skolehistorie. Inngangen til seminarsalen og trappa til andre etasje er felles med boligdelen, og i museumsrommet har det vært mange omvisninger og foredrag.

Vår egen tid

Våren 2015 er det roligere enn på Fayes tid. Verken målfolk eller studenter er i huset, men håndverkere jobber for å sette i stand soverom i andre etasje for en ny prestefamilie som skal flytte inn. Veggplater og lag fra 1960–70-tallet skal fjernes for å få håndhøvla panel og bjelkelag fram i lyset. Nytt vaskerom, bad, kjøkkenseksjon og gulvvarme skal også installeres. Jan Knudsen, som er Ovfs prestegårdsinspektør for Agder og Telemark, sier at det er kostnadskrevenne grep og spennende prosesser som skjer. Siden bygningen er fredet, har fylkeskonservatorens folk vært inne og gitt dispensasjoner.

Opphevelse av prestenes boplikt skaper usikkerhet, og Holt prestegård går spennende tider i møte. De grepene som er gjort med bygningen de siste årene, har skapt store forbedringene på prestegården, som nå kan være en kulturhistoriske medaljong på den sørlandske, gamle hovedvei. La oss håpe at prester for fremtiden ønsker å bo i en prestegård som Holt – hvor kunnskapen sitter i veggene. ☞



På kirkegården står bysten av Knud Knudsen, kjent som arkitekten bak fornorskningen av det danske skriftspråket, til det som heter bokmål og riksmål, (bokmålsets far). Foto: Ovf



I seminarrommet har tiden stått stille. Mens vinduene er nyere i andre deler av huset, er fire gamle blyglassvinduer bevart. Foto: Knut Holt Sandblot



Det gamle kjøkkenet med jernovn fra 1680 skal få bedre isolasjon under gulvet. Foto: Ovf